

NOTES

DISPERSES II

Els preuats amics de la Comissió del Llibre de la Festa Major, han cregut convenient que prosseguís enguany amb «NOTES DISPERSES - II -», que excepte lleus retocs, procedeixen del treball «Naixença i triomf d'una Cobla Torroellenca».

Penso que no hi ha res més tonificant que la vida diària, visionada dintre una perspectiva honesta, sense malícia, que ajudi a la valoració i estima del nostre ram musical, malgrat que no sigui un escriptor.

Són aquests records transparents, frescos i curiosos que estan supeditats al cor. Es diu que el cor no enganya, però sí seguim a les palpentes el que ell ens inspira; quantes vegades el trobem fora de to! M'imagino el cor com un orgue del que en sorgeixen tota mena de sons, i si no li proporcionem l'aire pur i amb la temperància mesurada, estem en perill de que li esquitlli algun acord embrollat i calamitós.

Crec que la meua integració a les cobles-orquestres i la convivència amb els companys músics, durant tota una vida, és formidable saó per engiponar aquests senzills escrits. Considero que els fets musicals del nostre país poden alletar-se també d'anècdotes i notes festives que embelleixin la massissa coherència del món de les cobles i les sardanes.

* * *

La Cobla-Orquestra torroellenca «Caravana», com ja sabem, va debutar el dia 18 de març de l'any 1943, a les 10 de la nit, a la «Sala Centro» de Torroella de Montgrí. Malgrat la joventut d'aquesta agrupació, és increïble la xifra de components de la mateixa que ens han deixat per sempre, alguns d'ells encara relativament joves i en la plenitud de les seves facultats.

Què en treuria ara d'esmentar-los tots? Em limitaré, doncs, a recordar tan sols aquells amics la mort dels quals em deixà més abatut per raó de la forta vinculació existent: En Joaquim Juanmiguel i Barnoselll «Tatara», de Verges. Foren tretze anys de viure un al costat de l'altre engrapant el fiscorn respectiu. En Domènec Anglada i Corredor «Mingo». En Manuel Ferrer i Amer «Manelic», ger-

mà del també estimat amic i company Joaquim Ferrer i Amer, pertanyents tots dos a una vella i fecunda nissaga de músics de Verges, que nodrí i vivificà la desapareguda cobla «L'Emporitana» de la localitat veïna. En M. Varela, l'A. Blanch, en S. Masó, en J. Xirivella. Una veritable consternació va ser la pèrdua d'en Pau Galan, mort als vint-i-quatre anys, entusiasta fundador i impulsor del conjunt «Bravo». En Jaume Vivolas, trompeta de condicions excepcionals, que passà gairebé tota la seva vida professional a les cobles de Torroella, fins que la mort l'arrabassà d'aquest món. En data encara molt recent, en Ll. Surroca i R. Anglada. També voldria dedicar una referència a un trompeta de fama gairebé llegendària, en Pere Pruñonosa «Trumfa», fill d'un guàrdia civil, posseïdor d'un so literalment únic, irrepetible, protagonista de les anècdotes més desconcertants. Al costat seu em tocà de viure esdeveniments de tota mena, trobant-me en situacions molt compromeses per raó de la seva personal manera de fer. El temps, però, ha esborrat molts d'aquells moments tensos, gairebé dramàtics, i ara mentre anoto aquestes paraules em ve a la memòria la ressonància d'aquell so bellíssim, pur, vellutat, el qual era capaç d'identificar entremig del de mil trompetes. Pobre amic! Què hauria estat d'ell si al costat d'aquell so fabulós hagués situat el judici i la prudència? Havia estat sol·licitat per l'empordanès universal Xavier Cugat per ingressar a la seva orquestra.

Una de les coses que més em neguitejaven era el trasllat a una altra cobla d'un dels meus companys. Aquests fets —tan habituals en la vida dels músics— em produïen veritables disgustos i contrarietats, car molts d'aquells instrumentistes eren xicots molt més joves que no pas jo mateix, als quals havíem «descobert» quan formaven part d'una cobla relativament modesta. I era natural que per raó de les seves aspiracions professionals procuressin tirar endavant anant a raure a altres formacions. En esmentar aquests detalls recordo els casos dels meus companys, els aleshores joves instrumentistes Pere Fontàs, Paco Cadenet, Toni Giner, etc. En el moment del seu comiat vaig sentir com una mena de buit immens dins meu, tot i que reconeixia que la nostra vida musical no es podia pas interrompre i que el que calia era mirar d'adaptar-nos a totes les contingències que s'anessin presentant. I la mesura més prudent era la de cercar un substitut idoni per a emplenar el buit que deixava aquell company.

A tots ells adreço, doncs, un mot cordial, en el moment d'iniciar el meu retretament amb un enfilall de records, alguns dels quals jo creia esborrats per a sempre.

Fou cantant-fundador de la cobla-orquestra «Caravana» en Lluís Ripoll, de la veïna localitat de Torroella de Fluvià. Posteriorment Lluís Ripoll havia de fer una gran carrera artística en entrar a formar part de l'orquestra «Los Chavales de España» amb la qual es traslladà als Estats Units, on encara actua. Paral·lelament ha portat a cap una estimable trajectòria en la faceta d'actor cinematogràfic amb el nom de José Tamayo.

PERE PRUÑONOSA I ENRIC VILÀ,
COMPANYS D'ORQUESTRA, L'ANY 1948.

Altres cantants de l'etapa inicial de «Caravana» foren Guzman del Rio i Josep Coll, de Figueres.

Emili Gispert

Un dels fundadors de la cobla-orquestra «Caravana» que gaudien de més reputació en el nostre ram era, sense cap mena de dubte, el trompeta Emili Gispert, fill de Sant Feliu de Guíxols. Jo tenia algunes referències de primera mà entorn de les seves condicions per boca del meu pare, qui quan vaig anar a Sant Feliu em digué que a l'esmentada ciutat havia tingut ocasió de sentir un trompeta «del millor que havia escoltat», al que no trobava prou elogis per dedicar-li. El meu pare, que en el seu temps va ser un bon intèrpret de cornetí, sabia molt bé el que es deia.

El fet de coincidir amb en Gispert en la fundació de «Caravana» constituïa una bona oportunitat a nivell professional. Els meus anys de forçada inactivitat musical, per raó de les altres ocupacions que absorbien el meu temps, es posaren de manifest quan vaig decidir retornar al món dels aplecs i les ballades, els saraus i els concerts. M'adonava que no tenia prou experiència i que em mancaven molts coneixements. Per aquesta raó vaig escollir en Gispert a la manera de model, fent els possibles per tal d'assimilar les seves maneres, tant pel que feia a la tècnica (que era completa), com al fraseig i sobretot una disciplina que no s'aprèn en cap mètode ni en cap conservatori o escola de música i que s'anomena sensibilitat. En Gispert estava dotat d'un so molt agradable, posseïdor d'una claredat perfectament comparable a la que presenta la muntanya del Montgrí després d'haver estat tocada pèr unes quantes ràfegues de tramuntana. Al meu entendre, la seva manera de tocar la trompeta arribava als límits de la més absoluta perfecció.

Ben aviat simpatitzàrem. En Gispert s'adonà que els meus fonaments musicals havien envellit prematurament per causa dels anys d'inactivitat i amb una gran delicadesa em formulava diversos suggeriments entorn de les seves teories i mètodes per a l'estudi i emissió del so, procediments aleshores innovadors per a «picar» les notes i, sobretot, per a infondre un sentit a la interpretació, no sols pel que feia a les parts solistes, sinó fins i tot als acompanyants, als passatges més insignificants que, ben mirat, també posseïen un relleu i eren dignes d'una atenció per part de l'executant. Per tal de facilitar la meua comprensió, em feia executar un «solo» amb el meu instrument i aleshores ell el repetia amb la trompeta, donant-li el color i la vida escaients, en una paraula, el que els músics de l'Empordà en diem «trempera musical».

Un dia, mentre escoltàvem en Gispert quan aquest estudiava a la veïna fonda Cotoliu, l'estimat mestre Vicenç Bou em digué: «Que en sap aquest trompeta d'estudiar! És així com s'aprèn. No cal fer filigranes, car aquestes ja vénen soles després». Per cert que, amb motiu de l'admiració que sabia que sentia el mestre Bou envers ell, un dia en Gispert demanà al compositor un bastó (en Gispert te-

nia una cama més curta que l'altra, segons es deia a resultes d'un tret que ell mateix es va etzibar per tal de no anar al front, quan la guerra civil). El cas és que el mestre Bou va deixar-li el seu bastó. Degut a que aquest era massa llarg per en Gispert, que era un home d'estatura més aviat baixa, aquest l'escapçà a la seva mida, així que el mestre Bou, «si us plau, per força», va haver de deixar-li sempre més el seu bastó.

Ja he deixat dit que en Gispert era un trompeta excepcional. Però en aquest món les coses van mal repartides, car mai es pot tenir tot. En Gispert tenia dies molt desiguals. A la tarda podia oferir un concert excepcional i a la nit produir-se un desastre o, pel contrari, tocar un vals-jota obligat que fes alçar el públic dels seus seients i en repetir-lo oferir una versió completament mediocre.

Un cas d'aquests ens succeí a Gualta, amb motiu de la seva Festa Major, l'any 1944. Els programes proclamaven «Mano a Mano» - «La Principal» de La Bisbal - «Caravana». En el concert, celebrat al bell mig de la plaça, en Gispert va fer una exhibició d'energia i nitidesa en el seu vals-jota. L'èxit assolit fou memorable. El públic, engrescadíssim, demanava el «bis» amb veritable convicció, literalment emocionat davant aquella versió grandiosa, impressionant en tots els aspectes. Nosaltres, els seus companys, restàvem angoixats, car temíem que el triomf assolit pogués trontollar. Però en Gispert, arravatat pel foc dels aplaudiments i mancat de tota prudència, volgué repetir. Els resultats no pogueren ser més catastròfics. D'entrada, quan corresponien les seves primeres intervencions, començà a entrebancar-se i embolicar-se. De la seva trompeta sortien grinyols i esgarips estranys en lloc de les notes corresponents. En Paco Casanovas, el nostre director, amb la batuta enlaire anava donant entrada als «tuttis» de l'orquestra amb l'esperança que el solista es reviscolés. No hi hagué manera. Ja no sortien ni els grinyols ni els esgarips, sinó tan sols vent... En lloc de l'incommensurable Gispert, semblava el nunci de Gualta. No crec que arribéssim a acabar aquell vals-jota. Penso que vam abandonar-lo a mig camí. No sols ens sentíem avergonyits davant aquell estíball, sinó també els nostres oponents de «La Principal». La imatge d'en Pepito Vallespi, amb el contrabaix sota l'aixella, anant a amagar-se al portal de can Agell, no s'ha esborrat mai més de la meva memòria.

I és que l'Emili Gispert en tots els aspectes fou un tipus desconcertant, gairebé novellesc. En una ocasió calgué treure'l d'una casa de les anomenades «de mala nota», a Girona, on s'havia redossat al costat d'una amorosa companya, oblidant fins i tot els seus deures professionals. Nosaltres haguérem d'anar a cercar-lo car la seva presència ens era imprescindible pel fet que havíem d'anar a tocar a la Festa Major de L'Escala. Decírem anar-hi tots, amb l'autocar, i treure'l d'aquella casa com fos, amb empentes i trompades.

Florenci Mauné

Aquest músic figuerenc, deixeble predilecte del gran fiscornaire i compositor Josep Blanch i Reynalt, de Castelló d'Empúries, ingressà a la cobla-orquestra «Ca-

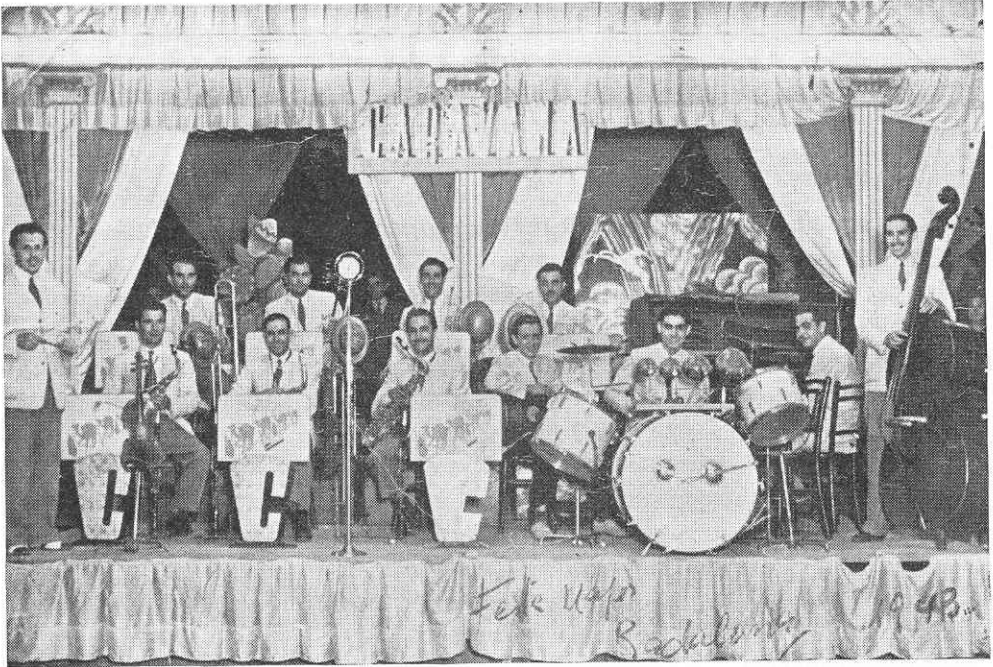
ravana» la temporada 1948-49, per tal de fer-se càrrec de la direcció artística. Més endavant seria un dels fundadors i primer director de la cobla-orquestra «Costa Brava» de Palafrugell, on culminà tots els projectes i il·lusions, de la més alta vàlua musical, que a la «Caravana» es van veure frustrats per raó d'una sèrie de circumstàncies, totalment alienes a la bona voluntat i les excel·lents disposicions d'aquest músic excepcional.

Estic segur que en Florenci Mauné, tal com havia succeït amb altres músics, no es consolidà en el càrrec pel fet de no poder assimilar ni pair les constants atzagaiades del nostre company Pere Pruñonosa «Trumfa». Tot just ingressat el mestre Mauné a la nostra orquestra, en «Trumfa» ja el batejà amb l'apel·latiu de «El mestre de Basseia». Mauné, home noble i molt seriós, que havia vingut a Torroella procedent d'una cobla modesta («La Principal» de Figueres), portava tot un núvol de projectes, projectes que podien haver esdevingut molt profitosos per al desenvolupament artístic de la «Caravana». Però aviat s'adonà de la inutilitat del seu esforç, degut als molts disgustos que li ocasionava l'actitud absurda del company «Trumfa», que seguia amb les seves bromes i les seves al·lusions de mal gust. En «Trumfa», evidentment, no sols no s'adonava del greu perjudici que ens estava causant, sinó que es mantenia molt complagut en aquella postura grotesca, tan poc adient amb la serietat que ha de presidir l'executòria d'un digne professional de la música.

En el primer assaig que tinguérem, per la Quaresma del 48, en Mauné hagué d'afrontar un gran disgust. El nostre director havia preparat un arranjamnt per a formació clàssica de diversos temes corresponents a l'òpera «Semíramis», de Rossini. No cal dir que l'arranjament havia estat confeccionat pel mestre Mauné amb la seva pulcritud i bon gust habituals, els quals feren d'ell una de les primeres figures de casa nostra dins l'especialitat. Tot just iniciat l'assaig, en «Trumfa» agafà el seu paper i el tirà a terra tot dient que allò no tenia cap mena de sentit ni de contingut i que, per tant, no valia la pena de preparar aquella peça. La causa de l'actitud d'en «Trumfa» era que en aquell arranjamnt ell no hi tenia prou lluïment de cara a la galeria i, pel contrari, la seva part presentava una sèrie de dificultats. Mai més feren aparició els papers de «Semíramis».

Una altra situació particularment violenta es plantejà el dia que anàrem a fer la festa de Peratallada, a partir de la qual jo crec que quedà sentenciada la vinculació del mestre Mauné a la nostra orquestra. Al matí, durant l'ofici, en el cant dels goigs tradicionals, en «Trumfa» va fer una modificació molt «sui géneris» de la lletra. On deia: «El bestiar de Peratallada va agafar la glossopeda...» el nostre trompeta hi posà: «El poble de Pertejada (sic) va agafar la glossopeda...». Aquesta llicència literària ens deixà literalment esgarriats, però per sort passà desapercebuda de la gent, car sols ens n'adonàrem els músics que cantàvem al seu costat.

A la nit fèiem el concert al mig de la plaça. Tothom esperava l'actuació d'en

L'ORQUESTRA «CARAVANA»
ACTUANT A LA FESTA MAJOR
DE BADALONA, L'ANY 1943.

«Trumfa», car en aquella localitat com a tants altres llocs, en «Trumfa» era considerat com una mena de déu de la trompeta. El mestre Mauné demanà un xic de silenci per tal de començar l'esperat concert. De fet costava de fer callar la gent, però entremig del públic sorgí una veuassa que cridà: «Calleu, volem sentir en "Trunmfa"», i aleshores es produí una calma gairebé absoluta. El nostre director improvisà, segons era i és encara habitual, el seu discurs de presentació, fent l'anunci de la primera obra que anàvem a tocar: «Una noche en Calatayud», del mestre Pablo Luna, trompeta solista: Pere Pruñonosa». Aleshores s'aixecà en Pere de la seva cadira i adreçant-se a l'auditori digué: «La primera peça serà «Una noche en Perteiade» (sic) i la segona «El tramuntanal de Colomers», director de l'orquestra "El mestre de Basseia"». Costaria molt de descriure la cara que va posar el pobre Florenci Mauné i l'estat d'ànim amb el qual ens disposàvem a iniciar la interpretació d'aquella peça, amb la circumstància agreujant que les intervencions espontànies d'en «Trumfa» indefectiblement eren celebrades amb unes grans riallades per part dels seus incondicionals admiradors i seguidors.

En Lluís Cotxo

Especialista de la tenora, molt remarcable, en Lluís Cotxo és fill de Cervià de Ter. Ingressà a «Caravana» pels anys 1952-53. Entre altres cobles havia tocat amb «La Selvatana» en temps de l'espectacular fiscornaire Pere Arpa; amb la «Girona», quan aquesta cobla estava integrada per destacadíssims elements en el món de les cobles, en Josep Puig (a) «Moreno»; en Josep M.ª Boix (fill de Torroella de Montgrí), en Pere Pruñonosa (a) «Trumfa», etc. Precisament per la cordial amistat que l'unia amb en «Trumfa», aquest treballà sempre perquè el seu amic ingressés a «Caravana». Va substituir a Joaquim Ribas «Quim de Serra». En Cotxo també fou protagonista de la famosa anada dels «Montgrins» a París l'any 1928.

Bon amic de la família Vallespí, va ésser l'element moderador i decidí per la reincorporació dels Vallespí als «Montgrins» l'any 1941, que n'havien estat apartats injustament.

En Lluís Cotxo, actualment jubilat de la professió musical, amb la tenora als llavis estava dotat d'una boníssima sonoritat, els seus «pianos» eren gairebé increïbles, sobretot amb sardanes seves com «Consol» i «El meu jo». És persona de bons sentiments, però el seu esperit inquiet procurava constantment trobar motius per tal que entrés dintre l'orquestra un buf de tramuntana o una rauxa de temporal. Pel que sembla, aquestes coses es porten dintre, era per a ell un bon divertiment i també tema per les seves tertúlies en el seu poble de Cervià de Ter.

Ara em ve a la memòria una anècdota molt il·lustrativa sobre el particular. Després d'una actuació de nit a Roses, calia anar a dormir a Cerdanyola, on havíem d'acompanyar les autoritats a l'ofici solemne, el qual havia de tenir lloc a les onze del matí. Això vol dir que no disposàvem de gaire temps per a descansar i que era precís aprofitar l'aleshores llarg viatge per fer algun son.

Un cop acabada la feina, a Roses, vam anar a fer un pisolabis. Alguns músics enllestírem aviat i ens asseguérem dins l'autocar, mentre els altres acabaven d'endrapar a corre-cuita. En Lluís Cotxo, que s'adonà del nerviosisme dels que ja sèiem al cotxe, ens anava dient: «Ja veig que avui no dormirem. Ara en Manelic ha demanat més anxoves». Tot seguit baixava del vehicle remugant i indicant que anava a donar pressa als companys. Però en realitat quan entrava al bar els deia: «Nois, ara hi sou. Mengeu sense pressa ara que sou joves». Va repetir aquesta operació varies vegades. En tornar de la darrera estada al bar, digué als del cotxe: «Ara s'acaben una llonganissa... Han demanat cafè i fàries». L'Eudald Duch, un músic que se les sap totes i el coneixia molt a fons, el va seguir dissimuladament i descobrí el doble joc. Quan finalment emprenguérem la marxa, l'autocar semblava un galliner esvalotat. Els crits, discussions i paraules gruixudes van durar tot el viatge i ningú no va poder aclucar l'ull.

Una altra bona facècia d'en Lluís Cotxo fou la que protagonitzà a Palamós, on anàvem a tocar cada any per la Festa Major. El lloguer no proporcionava massa guanys materials, però acreditava les cobles a rel de les audicions competitives de la Plaça Major, a conseqüència de les quals sempre sortia algun lloguer o altre. La societat «El Puerto» tenia contractades «La Principal» de La Bisbal i «La Selvatana». Aquesta entitat podia pagar un xic millor per raó dels balls que organitzava a l'envelat de la platja. Nosaltres actuàvem al «Casino dels senyors». El ball es feia com en família. Degut que tots els músics no podíem encabir-nos al lloc que ens destinaven, actuàvem en dos grups. No cal dir que en Lluís Cotxo no tocava mai. La feina de compromís la teníem a la plaça amb les sardanes.

Una tarda, després de dinar, estàvem asseguts davant el casino, al balcó que domina el port i la badia palamosina. Els músics estàvem repartits en dues taules separades. En Cotxo s'acostava a la nostra taula i ens deia: «No us doneu compte que amb aquesta gent (es referia als de l'altra taula) no podem anar pel món, que sembla que anem a robar els «calés» pels pobles?» Als de l'altra taula els comentava: «Pel preu que venim, més valdria anar a cacera o a buscar cargols. Amb l'Avi (es referia a l'Arpa, fiscornaire i representant de «La Selvatana»), ja fa deu anys que guanyàvem el doble». Tot seguit afegia: «Amb aquest representant no podem sortir de casa». Posteriorment em venia a trobar a mi (que era el representant): «La cara em cau de vergonya. En aquesta orquestra els únics que valem i toquem som nosaltres». En Diògenes Sàbat, germà del violinista, que era el que en diem un xic tafaner, va descobrir el tortell. Aquell dia hi hagué «show» i ball de bastons.

Renyines musicals

No vull fer referència, aquí precisament, als tumults i fins i tot batalles campals en els quals s'han trobat immerses les nostres cobles tot anant pel món, per raó de qualsevol facècia o malentès, especialment quan hi ha algú disposat a moure gresca. Qualsevol pretext és bo per organitzar una d'aquestes baralles diem-ne musicals: el canvi d'una peça o sardana en el programa; plegar més aviat del

que estava previst pel fet d'haver enllestit la feina reglamentària i molts casos imprevistos que es poden presentar de cop i volta. Aquests fets, aparentment insignificants, han estat causa de bullangues, estralls i corredisses, apedregaments d'autocars, intervencions de la Guàrdia Civil, etc. Cal remarcar que davant aquesta mena de situacions, els músics ens sentíem més units que mai per tal de fer front als nostres adversaris.

Un dels incidents més sonats que recordo fou l'ocorregut, ja fa anys, a la Plaça del Rei de Barcelona, incident en el qual vaig ésser protagonista i espectador a la vegada. Nosaltres fèiem una audició de sardanes, tot alternant amb una altra cobla de les comarques gironines, La comissió organitzadora ens havia imposat (a totes dues cobles) el programa, que, per cert —ho dic sincerament— era molt poc atractiu, tant pel que feia als balladors i auditori com per als mateixos músics. Quan ens adonàrem que els companys de «La Selvatana» trencaven el programa per tal d'incloure sardanes que s'adaptaven millor al seu lluïment, nosaltres decidírem imitar-los. Tot seguit començaren a sorgir alguns «fora!» de la gorja dels aferrissats defensors d'aquell programa. Després la cosa anà «in crescendo». Però el terrible esvalot es produí quan un esgarria-cries s'enfilà dalt d'una cadira i adreçà un discurs a la multitud, tractant d'enfrotar-la amb les dues cobles vingudes de les terres gironines. La multitud ens increpava amb gest amenaçador i s'apropava a nosaltres amb el propòsit de tustar-nos l'esquena. En principi nosaltres ens defensàrem amb els instruments enlaire. Després ens veiérem obligat a fer ús de les cadires, car perillava la nostra integritat física. El terrabastall creixia més i més. Res no hi valien, en aquells instants dramàtics, els pensaments més enlairats relatius a la sardana: «La sardana, el nostre missatge universal de pau». L'avalotador irresponsable seguia dalt la cadira, excitant la multitud, afegint més i més llenya al foc. Tot i que no sóc pas un home d'acció, vaig decidir fer-lo callar de sobte; llavors jo tenia 36 anys. Agafant-lo amb una mà pel clatell i amb l'altra pel trasero, el vaig aixecar enlaire, portant-lo així fins un carreró estret i fosc on el vaig deixar caure. Per sort meva, l'avalotador se sentí culpable i optà per la fugida. Mentrestant a la plaça, i gràcies a la intervenció de la gent de seny, l'aldarull s'havia anat calmant, especialment també per la intervenció del nostre conegut senyor Guasp, brigada (ara ja retirat) de la Guàrdia Civil, persona molt vinculada a la nostra vila, que fou testimoni d'aquesta dolorosa aventura.

Existia també el capítol (no pas insignificant) de les baralles i discòrdies dels mateixos músics, al si de les pròpies orquestres. En totes les iniciatives de tipus col·lectiu, siguin literàries, musicals, polítiques, esportives, recreatives, etc., penso que succeeix el mateix. També a les orquestres es dona sovint el cas de les intrigues, enveges, les franques antipaties, en fi, tota mena de misèries humanes en aquest terreny. Considero que el suc de cultiu d'aquestes desagradables situacions era i és moltes vegades l'orgull portat fins els pitjors extrems i conseqüències. El músic petulant i pretensiós, es creu sovint més intel·ligent que els seus companys, considerant que si aquests es guanyen la vida és gràcies, precisament, a les seves condicions genials. Basant-se en aquests plantejaments, moltes vega-

des totalment gratuïts, aquesta mena de músic es considera en el dret de veure's adulat i lloat constantment, de rebre sistemàticament judicis favorables en tots els aspectes. De fet aquesta postura és insostenible, car suposant que efectivament es tractés d'un instrumentista de condicions molt bones, difícilment aquest músic faria una feina del màxim relleu en les tres especialitats bàsiques a les quals es dediquen les agrupacions musicals de la nostra terra: música clàssica, sardanes i ballables. Vull dir que un professional que sigui una primera part insubstituïble a les sardanes i al concert, rarament esdevé una figura en el ball. I un dels bons protagonistes de les sessions de ballables, rarament assoleix grans èxits en els altres gèneres.

Els esvalots de músics, les grans discussions, moltes vegades tenien el seu origen en qüestions de tipus econòmic, i el més greu de tot és que molt sovint aquests lamentables espectacles es produïen a la vista del públic, a l'escenari d'una sala de ball o d'un envelat. La gent, que normalment creu que la vida dels músics és plàcida i equilibrada; que admira la vistositat de la seva presentació dalt d'un escenari ple de llums; que gaudeix de les interpretacions degudes als professionals dinàmics, optimistes i ben habillats, assisteix, de tant en tant i per les raons ja exposades, a unes representacions imprevistes. Dels llavis dels músics brollen, en abundància i amb una gran energia, els renecs més recargolats i mal sonants, així com també els insults més encesos i virulents. La dita popular de «músics i gitanos» troba, moltes vegades, una justificació prou evident, amb la particularitat que els músics, per sort, mai no treuen cap ganivet. En tot cas algun instrument resta abonyegat i s'escampen algunes mormes i plantofades, arribant a algun ull de vellut quan les renyines degeneren en abraonament personal.

No sé que mai aquestes situacions violentes, sempre doloroses i lamentables, hagin desembocat en una tragèdia. Però sí és cert que la repetició sovintejada d'escenes d'aquesta mena va minant la moral dels músics i origina odis i rancúnies de vegades irreparables. I és molt trist haver de conviure durant mesos i mesos amb persones que no es donen ni el bon dia, malgrat que la feina que cal fer depengui, precisament, del grau de compenetració i de l'eficàcia de l'esforç solidari de tots els components de l'orquestra.

Variacions anecdòtiques

Sobre la vida de les cobles-orquestres he anat exposant diversos casos concrets i alguns fets infreqüents o bé estrambòtics. Les circumstàncies m'han fet viure algunes experiències que quan les recordo (després d'haver passat el anys) encara ara envermelleixo de vergonya.

Entre molts d'altres casos, faré referència a tres d'ells, potser interessants i escaients.

En certa ocasió vaig rebre una carta de la comissió de festes d'una població molt significativa de la província d'Osca. Ens deïen en el seu comunicat que te-

nien molt d'interès en llogar-nos pels quatre dies de la seva Festa Major per raó de les bones referències que tenien de nosaltres. A continuació afegien que ells cada any tenien un fracàs amb les orquestres i volien anar sobre segur, demanant que els indiquéssim la localitat on tingués lloc una propera actuació nostra per venir personalment a escoltar-nos i poder obrar en conseqüència. Els vaig convidar a la festa d'un poble del Maresme, d'on sortiren molt complaguts, fins el punt que en aquell mateix moment es va fer el tracte de manera personal i directa. El preu dels quatre dies de Festa Major era molt bo, sobretot tenint en compte el que nosaltres acostumàvem cobrar, així és que vaig assegurar el dau, que es pot fer quan el negoci es porta a cap sense intervenció dels intermediaris (anomenats «guilles» en l'argot dels músics). Els representants de la comissió insistiren molt per tal que nosaltres féssim els possibles i els impossibles per quedar bé, ja que mai cap orquestra acabava la festa en pau i que algunes vegades (després vaig saber que era cert) l'autocar dels músics, juntament amb l'instrumental i tots els endimaris, havien anat a parar al riu. I si aquest fet no s'havia produït més vegades era perquè la Guàrdia Civil ho havia evitat.

Naturalment, per tal de no alarmar el personal de l'orquestra, no vaig comentar aquests detalls amb ningú. Sols els vaig dir que el lloguer era bo, que ens pagaven molt bé i que havíem de mirar de fer una bona feina, car aquella comarca era nova per a nosaltres i si sabíem fer un bon gromeig hi podia haver una bona pesquera de lloguers.

Tot seguit vaig escriure al tinent coronel de la Guàrdia Civil de Saragossa, que comanava la zona d'Osca. Es tractava del bon amic Manuel Cavero, entusiasta de les cobles-orquestres de la nostra terra, pel fet d'ésser músic amateur i d'haver estat molts anys a Torroella de capità. Vaig explicar el cas a l'amic Cavero especificant-li ben bé tots els detalls relatius al lloguer i pregant-li que es deixés caure per aquella localitat els dies de la seva festa major. Ell va fer molt més encara, mogut per la seva simpatia envers les cobles: portà a cap un viatge d'inspecció a aquell poble i assessorà l'alcalde, comissió de festes i altres persones d'influència entorn de la nostra serietat i bona reputació artística i personal. Aquesta valuosa intervenció del nostre amic motivà que en arribar a aquell poble tinguéssim un ambient favorabilíssim sobretot pel que feia a l'estament oficial. Les coses no podien començar millor.

La festa va ser un èxit. Per la nostra part posàrem tot l'interès per tal de complaure al públic i procurar que no es produís cap incident, tot i que l'auditori i els balladors no permetien que acabés el ball de nit fins que apareixien les primeres clarors del nou dia. Aquella bona gent, més que qualitat musical el que volien era quantitat. Les hores de matinada eren les més perilloses, car els ànims estaven enardits, existint una gran eufòria. Els balladors es mostraven molt generosos amb nosaltres. L'escenari destinat a l'orquestra apareixia envoltat de tota mena de begudes: xampany, licors, vins generosos. etc., productes dels quals nosaltres feiem poc ús per raons de prudència. Cas que haguéssim tractat d'acabar el ball

abans de l'hora desitjada per ells, aleshores s'hauria produït la catàstrofe.

Per sort nostra no succeí res. Fins i tot (cas insòlit) l'última nit, després del ball, ens obsequiaren amb un ressorpó en el qual no faltava de res, amb assistència del batlle, regidors, components de la comissió de festes, el cap de la Guàrdia Civil acompanyat d'alguns «números», o sia una representació de les «forces vives» locals. L'únic que faltava era el rector, que potser encara no s'havia aixecat. En finir el ressorpó es pronunciaren diversos parlaments de to entusiasta i fraternal. Resumint, en aquell poble no es recordava haver pogut celebrar mai la festa major amb tanta animació, eufòria, bona harmonia i col·laboració entusiasta per part dels músics. Al peu de l'autocar, sobre les sis del matí, el president de la comissió de festes (que durant els quatre dies no s'havia mogut del nostre costat, donant-nos bona prova dels seus dots de «public relations») vingué a acomiadar-nos. Aquell home, realment, que ens havia proporcionat tota mena de facilitats per tal que la nostra estada fos ben agradable, ens vingué a donar la darrera encaixada, tot desitjant-nos un bon viatge. Els companys de l'orquestra ocupaven els seus seients, ben tips, ben beguts, ben retribuïts, contents i eufòrics pels bons resultats de l'operació. El president de la comissió digué: «Bé, senyors, espero que se n'aniran contents de la seva estada al nostre poble. Nosaltres també hem fet els possibles perquè tinguin un bon record. Tant el jovent com els casats estan entusiasmats amb la seva orquestra i esperem que l'any vinent ens tornem a trobar tots plegats aquí mateix...» En aquells moments una veu invisible, des de dins l'autocar, contestà: «Encara no n'hi ha prou d'això? Engega'l al Déu que el va parir a aquest paparra.» Davant aquesta intervenció tan inoportuna em vaig trobar ridícul, empetitit, avergonyit fins el moll dels ossos. Amb els nervis i la confusió vaig tractar d'improvisar uns mots de desagravi, per tal de mirar de dissipar tanta insolència. Però no vaig trobar cap més solució que la fugida, la vergonyosa desbandada. Quan hi penso m'esborrono i veig la cara d'aquell pobre home, totalment desconcertat i indignat davant tanta vilesa.

* * *

Després de la guerra civil les cobles-orquestres tenien molta sort de poder actuar sovint a les poblacions del Sud de França. En relació amb el nostre país els lloguers eren molt més ben pagats, sobretot per raó del canvi de moneda, que ens afavoria molt. La cosa presentava algun altre incentiu, car predisposava a l'aventura de fer un petit negoci (un segon lloguer de vegades). Els músics que eren negociants portaven algun paquet de cafè, bacallà, sucre, etc. En certa ocasió a la duana ens requisaren tot el que portàvem. El cap dels «vistes» preguntà a un dels músics el per què portava tanta mercaderia. El músic respongué: «Un poco para los amigos; un poco para los vecinos; un poco para la familia». El duaner replicà: «Bueno. Pues ahora lo dejan aquí todo para los pobres». Així succeí. Vaig haver de signar un document segons el qual nosaltres fèiem donació de tot el carregament als pobres de la Jonquera.

En aquells anys de les primeres anades a França nosaltres sabíem que érem vigilats. Havíem d'abstenir-nos de tocar segons quin tipus de música. En una pa-
raula, estaven força escamats amb nosaltres, entre altres raons perquè ja ens
haviem sancionat (dos mesos sense passaport i multa) per raó d'unes visites que
haviem fet al mestre Pau Casals a Prada, les quals jo aprofitava per portar-li, en-
tre altres nimieses, paquets de picadura per a la pipa.

Anàrem a Cotlliure per la Festa Major d'estiu. Ens allotjàvem al restaurant
«La Frigate». La primera actuació consistia en una audició de sardanes al Passeig
abans de dinar. Quan estàvem fent l'aperitiu se'ns acostà un senyor d'edat, més
aviat baixet, amb el cabell blanquinós, lluint una indumentària senzilla i còmoda.
Venia a saludar la cobla acompanyat del propietari del restaurant. Els companys
me'l van adreçar a mi. Em parlà en un català de força bon entendre, però amb
cert accent andalús. Digué que li produïa un gran plaer poder saludar-nos, desit-
jant-nos una bona estada a Cotlliure. Manifestà que les sardanes l'havien compla-
gut molt. Tot seguit em preguntà si a Espanya vivíem bé, si teníem llibertat i afegí
algun comentari no pas massa favorable pel general Franco. Jo, que no havia dit
res (estava a la defensiva), no sabia qui era el meu interlocutor. Vaig dir-li que
nosaltres anàvem a França a guanyar-nos la vida i que el que de debò volíem era
poder tornar tranquils a casa, sense complicar-nos l'existència. L'home no digué
res més. Es limità a retirar-se discretament. L'amo del restaurant em preguntà:
«No sap qui és aquest senyor?» Jo vaig dir que no. «Doncs és en Picasso», em
respongué.

A l'audició de la tarda vaig poder suavitzar les coses, fins el punt que Picasso
i el seu deixeble i amic A. Oscar escrigueren una dedicatòria cordialíssima sobre
la coberta de la meva sardana «La noia és gran».

C O D A

Aquests són, en apretada síntesi, alguns dels meus records més vius i pa-
tents relacionats amb la naixença i desclosa d'una cobla-orquestra torroellenca ano-
menada —paradoxes del Destí— «Caravana». Les petites o grans vicissituds de
les quals fòrem protagonistes, contribuïren sovint no sols a perfilar la trajectòria
de l'orquestra sinó fins i tot les nostres pròpies existències.

Han transcorregut els anys —un terç de segle llarg— i alguns d'aquells fets
i personatges de la nostra vida quotidiana ja pertanyen per dret propi, a la petita
història musical de la nostra terra. Algú o altre havia de deixar un testimoni es-
crit —viu i directe— entorn de les nostres activitats musicals i també de les ex-
centricitats d'en «Trumfa», les gestes del futur «príncep de la tenora», les filigranes
d'en Gispert o les facècies d'en Lluís Cotxo. I aquesta és la tasca que ara he
volgut enllestir amb la millor bona voluntat.

La «Caravana», mentrestant, segueix el seu caminar, fidel al principis que jus-
tificaren la seva aparició i l'husionada. I el seu nom s'escampa per les diverses con-

trades dels Països Catalans.

La creació d'una cobla-orquestra constitueix, en el fons del tot, una aventura una mica fantasiosa, que requereix una forta dosi d'illusió. Per això en interrompre momentàniament el meu enfilall de records, voldria dedicar una darrera referència, agraïda i emocionada, a l'home que amb ulls de poeta i gest de veritable Me-cenes, va fer possible el petit miracle de la gestió i naixença d'una nova cobla a la Catalunya, magre i ensopida de la postguerra: era el torroellenc Josep M.ª Pla i Comas. Els fundadors de «Caravana» que encara sobrevivim, no podem oblidar mai el que ell va fer per nosaltres. La seva magnificència sols era comparable a la illusió que havia posat en el projecte, el qual vivia amb més intensitat que nosaltres mateixos.

Pobre Josep M.ª Pla! Encara recordo, com si fos ara, els comentaris incrèduls que suscitava l'adquisició d'aquells arranjaments per a la nostra orquestra, que ell pagava de la seva butxaca en moneda de bona llei (500 pessetes dels anys 40 per cada arranjament». I aquelles llargues sessions d'assaig culminades amb uns tecs ben proveïts que ell sufragava sempre sense una sola objecció, malgrat que tot sovint es produïssin alguns abusos perfectament evitables.

Suposo que de l'altre món estant els deu donar per ben emprats tots els esforços, tots els sacrificis, totes les empentes generoses que ens havia donat. El fundador desaparegué, les inquietuds inicials es volatilitzaren, però la «Caravana» segueix en actiu, contribuint a enriquir el patrimoni musical de la nostra terra escampant el seu doll d'alegria a través de les sardanes i els ballables. A nosaltres, els qui fòrem col·laboradors d'en Josep M.ª Pla, ens cap l'íntima satisfacció de veure la seva obra consolidada, obra en la qual també hem deixat una bona part de les nostres il·lusions i energies.

ENRIC VILA

ANEX - I

Músics fundadors de la cobla-orquestra «Caravana» a Torroella de Montgrí el 1943:

Alfons Oya, trombó i director, de Barcelona.
Francesc Casanovas, flabiolaire, d'Olot.
Joan Roviras, tible, de Verges.
Martirià Font, tible, de Bordils.
Ricard Viladesau, tenora, de Calonge.
Domènec Anglada, tenora, de Pals.
Emili Gispert, trompeta, de Sant Feliu de Guíxols.
Jaume Sabater, trompeta, de Tortellà.
Enric Vilà, fiscorn, de Calonge.
Joaquim Juanmiguel, fiscorn, de Verges.
Lluís Grau, contrabaix, de Bordils.

* * *

Altres components d'aquesta formació durant l'etapa 1943-1956:

Àngel Blanc i Reynalt, Jaume Xirivella, Salvador Massó, Ricard Parés, Lluís Surroca, Miquel Varela, Pere Clapés, Ferran Jofre, Jaume Miralda, Vicenç Sepúlveda, Jaume Giralt, Ricard Anglada, Joaquim Ribas (Quim de Serra), Agustí Monguilod, Francesc Felip, Manuel Ferrer (Manelic), Pere Pruñonosa (Trumfa), Joaquim Nualart, Jaume Vivolas, Joaquim Coma, Joaquim Borràs, Florenci Mauné, Lluís Cotxo, Josep Morell, Eudald Duc...

* * *

Components de la cobla que han mort abans de 1979:

Francesc Casanovas, Domènec Anglada, Jaume Sabater, Joaquim Juanmiguel, Joaquim Nualart, Jaume Xirivella, Àngel Blanch i Reynalt, Salvador Massó, Lluís Surroca, Miquel Varela, Ricard Anglada, Manuel Ferrer, Pere Pruñonosa i Jaume Vivolas.